

Huub Nelis & Yvonne van Sark

Van de
auteurs van
Puberbrein
Binnenstebuiten

talent

binnenstebuiten

DAAG **JONGEREN** UIT MET HUN **TALENTEN** AAN DE SLAG TE GAAN

- Wat zijn talenten en hoe ontwikkel je die op een goede manier?
- Waarom is het belangrijk dat jongeren hun talenten ontdekken en ontplooien?
- Is gelukkig worden niet veel belangrijker dan je talenten ontwikkelen?
- Hoe zorg je ervoor dat jongeren gemotiveerd raken?
- Durven jongeren op te vallen door te presteren en uniek te zijn?
- Hoe zorg je er als opvoeder voor dat kinderen hun talenten gaan gebruiken?
- Hoe groot is de invloed van docenten op de prestaties van hun leerlingen?
- Hebben excellente mensen allemaal een hoog IQ?
- Hoe kan een werkgever ervoor zorgen dat jonge werknemers gaan uitblinken?
- Als je allemaal talentvolle mensen bij elkaar zet in één bedrijf, wordt dat dan ook een excellent bedrijf?

‘De meeste mensen hebben meer talenten dan ze denken. Het is een uitdaging om die talenten maximaal uit te bouwen, om zo een “uitgevouwen mens” te worden.’

Prof. dr. Robbert Dijkgraaf (Hoogleraar Mathematische Fysica en directeur van het Institute for Advanced Studies in Princeton)

www.kosmosuitgevers.nl

Dit boek is eerder verschenen onder de titel:

[Over de top, Haal het allerbeste uit jongeren](#)

Vierde druk: februari 2016 (geheel herziene editie)

© 2012, 2016 Kosmos Uitgevers B.V., Utrecht/Antwerpen

© Huub Nelis en Yvonne van Sark, www.youngworks.nl

Omslagontwerp en vormgeving binnenwerk: Studio Veer, Utrecht

Fotografie jongeren: Marjolein Vinkenoog

Fotografie voorzijde omslag en auteurs: André Bakker

ISBN 978 90 215 6043 4

NUR 847

Alle rechten voorbehouden / All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze en/of door welk ander medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Noch de maker, noch de uitgever stelt zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolledigheden in deze uitgave.

‘Ik had geen idee wat ik met mijn leven wilde en ook geen idee hoe studeren mij kon helpen daar achter te komen. Toen ik gestopt was met mijn studie, hoefde ik niet meer naar de verplichte colleges die niet interessant waren en kon ik binnenlopen bij de colleges die wel interessant leken. Door mijn nieuwsgierigheid en intuïtie te volgen ben ik veel tegengekomen wat later van onschatbare waarde is gebleken.

Je kunt de punten [in je leven] niet verbinden als je vooruitkijkt; dat kan alleen als je terug kijkt. Dus moet je erop vertrouwen dat die punten op een of andere manier verbonden worden in de toekomst. Je moet ergens op vertrouwen – je instinct, lot, leven, karma, wat dan ook. Deze aanpak heeft mij nooit teleurgesteld en heeft al het verschil gemaakt in mijn leven. Blijf Dwaas. Blijf Hongerig.’¹

Steve Jobs (1955-2011), de excellente topman en medeoprichter van Apple, die de wereld van communicatietechnologie veranderde door zijn passie, focus, doorzettingsvermogen en perfectionisme.

Inhoud

10	Voorwoord door prof. dr. Robbert Dijkgraaf
12	Inleiding
25	I Wat is talent en hoe word je ergens heel goed in?
29	1. Talent, intelligentie en excellentie – begrippen en theorieën
29	1.1 Waar gaat het precies over?
41	1.2 Theorieën over talentontwikkeling
54	2. Persoonlijke eigenschappen
55	2.1 <i>Nature</i> , aangeboren eigenschappen
60	2.2 <i>Nurture</i> , aangeleerde eigenschappen
65	2.3 Karakter of temperament
72	2.4 Valkuil van talentdenken
76	3. Training
76	3.1 Kwantiteit van training – De 10.000 uur-regel
81	3.2 Kwaliteit van training – <i>deliberate practice</i>
98	4. Motivatie als voorwaarde om verder te komen
99	4.1 Theorieën over motivatie
105	4.2 Motivatie binnen de school en het leerproces
109	4.3 Motivatie bevorderen
115	II Hoe kan de omgeving talentontwikkeling ondersteunen?
119	5. Ouders en opvoeders: de cruciale factor?
120	5.1 <i>Flow power</i> – de tijdgeest
122	5.2 Opvoedstijlen: Als je maar gelukkig wordt...
131	5.3 De cirkelbeweging van de tiggermoeder
134	5.4 Tips voor ouders om kinderen te helpen hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen
138	6. Jongeren onder elkaar
141	6.1 Uitblinken op school
147	6.2 Uitblinken in de jongerenwereld
150	6.3 De invloed van vrienden
155	6.4 Tips voor jongeren om hun talenten slimmer te gebruiken

- 160 7. Onderwijs met ruimte voor talent**
- 162 7.1** Waardoor ontstaat excellentiegericht onderwijs?
- 175 7.2** Meer aandacht voor slimme leerlingen
- 179 7.3** Het geheim van Angelsaksische universiteiten
- 186 7.4** **Tips voor schoolorganisaties** om talentontwikkeling te bevorderen
- 188 7.5** **Tips voor docenten** om talentontwikkeling te bevorderen

- 192 8. Wat doen succesvolle organisaties met getalenteerde werknemers?**
- 193 8.1** *War for Talent*
- 198 8.2** Ruimte voor de talenten van jonge mensen
- 205 8.3** Ondernemerschap als ambitie
- 209 8.4** **Tips voor werkgevers** om het beste te halen uit jonge werknemers

- 213 III Van talent naar excellentie**

- 217 9. Onderwijs en excellentie in de Nederlandse cultuur**
- 217 9.1** De mythe van het Nederlandse maaiveld
- 220 9.2** Gelijke kansen
- 225 9.3** Van kwantiteit naar kwaliteit
- 231 9.4** Nederland in perspectief: de internationale context

- 241 IV Reach for the stars**

- 242 10. Omgaan met talenten**
- 242 10.1** Wat hebben we gezien?
- 245 10.2** Wat is er nodig?
- 248 10.3** Waar moeten we voor oppassen?

- 252 BIJLAGE** Hoe ontdek je wat je talent is?

- 255** Noten
- 257** Literatuur
- 262** Woorden van dank
- 265** Register
- 271** Over Youngworks

Deel I

Wat is **talent** en hoe word je ergens heel goed in?

In dit eerste deel gaan we dieper in op talentontwikkeling. Allereerst laten we zien wat talent betekent en hoe het zich verhoudt tot ermee samenhangende begrippen als excellentie en intelligentie. In de manier waarop we over talent praten, ligt namelijk vaak al veel besloten over hoe we erover denken. Eenduidige en werkbare definities zijn dus erg belangrijk.

Vervolgens belichten we factoren die bepalen dat iemand zich ontwikkelt op een bepaald gebied en daarin mogelijk gaat uitblinken, of het nu sport, wetenschap, muziek of presenteren betreft. We gaan deze factoren stap voor stap verkennen in afzonderlijke hoofdstukken over karaktereigenschappen (2), training (3) en motivatie (4). We kijken dus naar allerlei aspecten die maken dat iemand ergens goed in wordt. Steeds weer zie je dat het om de samenhang van elementen gaat. Het is nooit of/of maar altijd en/en. Iemand die excelleert, heeft aanleg en is gemotiveerd, maar heeft ook vele uren training achter zich. Niemand bereikt moeiteloos, uit het niets, de top.

1

Rene Kok (18) begon vier jaar geleden met toneelgoochelen. Hij werd onlangs Nederlands jeugdkampioen goochelen. ‘Toen ik een paar keer had opgetreden, waren de reacties hierop zo leuk dat ik niet kon wachten om weer op het toneel te staan. Toen wist ik dat ik fulltime met goochelen bezig wilde zijn, en dat ik dat alleen kon bereiken door voor de top te gaan.’

‘De wijze man stimuleerde iedereen om het maximale uit zichzelf te halen, omdat hij wist dat toewijding voor je werk, je kunst of je sport niet alleen tot succes en persoonlijke vervulling leidt, maar tevens bijdraagt aan de vooruitgang in de wereld.’

(Susan Trott, in: De wijze man op de berg, 1995)

6. Jongeren onder elkaar

‘Joey bewonderde Jonathan niet alleen omdat hij zo cool was, maar omdat hij zichzelf geen geweld aandeed en zich niet dommer hield dan hij was om zijn coole image in stand te houden. Hij slaagde erin slimheid als een coole eigenschap te laten overkomen – een waar kunststukje.’ (uit: *Vrijheid, een roman van Jonathan Franzen*)

Wat is de invloed van jongeren op elkaar, waar het uitblinken betreft? We weten dat in de puberteit de impact van leeftijdgenoten voor jongeren steeds belangrijker wordt. Ze worden minder afhankelijk van hun ouders en gaan zich tegelijk meer spiegelen aan hun peers. Acceptatie door leeftijdgenoten is van levensbelang en vooral jonge tieners gaan meestal het liefst op in de menigte. Dat maakt het er niet gemakkelijker op als je ergens heel goed in bent. Binnen die *peergroup* zien we een kluwen van verschillende bewegingen tegelijkertijd. Enerzijds is er een concurrentieslag: jongeren vergelijken en spiegelen. Anderzijds trekken jongeren zich ook aan elkaar op en laten ze zich door anderen inspireren. De invloed van vrienden kan ook tot onderpresteren leiden, want ook bij jongeren zit het gelijkheidsdenken diep. Wie ergens buitengewoon getalenteerd in lijkt te zijn, wil zich daar niet altijd op laten voorstaan, omdat het ze onzeker of kwetsbaar kan maken. Anderzijds zoeken jongeren ook vrienden die hen accepteren zoals ze zijn. Wat is hier allemaal gaande? In dit hoofdstuk laten we zien dat jongeren elkaar sterk beïnvloeden op dit thema en dat, naarmate ze ouder worden, deze invloed verandert. Ook zal duidelijk worden dat er grote verschillen bestaan tussen excelleren op school en daarbuiten.

In dit hoofdstuk verkennen we de invloed van de *peergroup*. Een *peergroup* betekent letterlijk een groep mensen met ongeveer dezelfde leeftijd, sociale status en belangstelling. Bij jongeren heb je het dan over het uiteenlopende, vaak grote, netwerk van beste vrienden, maar ook klasgenoten, vrienden uit de buurt, teamleden en vrienden van vrienden.

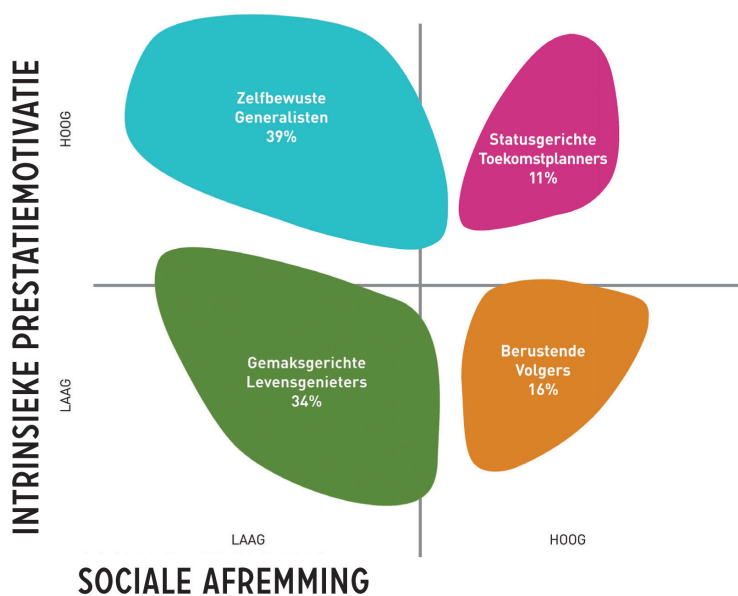
Dit hoofdstuk belicht allereerst de invloed van *peers* in de schoolcontext, gevolgd door uitblinken in de jongerenwereld, waarna de vraag aan bod komt hoe een rijk sociaal leven zich verhoudt tot ergens in willen uitblinken.

Hoe gaan jongeren om met presteren en uitblinken?

In 2011 ontwikkelde YoungWorks in opdracht van Platform Bèta Techniek een model dat inzichtelijk maakt hoe jongeren van 12 tot 25 jaar denken over presteren op school: het Excellentiemodel.¹ We spraken in 26 groepsgesprekken met 120 jongeren uit alle onderwijslagen, van vmbo tot universiteit. Deze gesprekken gingen onder meer over motivaties om te willen uitblinken, over externe factoren die van invloed zijn op de sociale norm betreffende excellentie.

Vervolgens legden we een representatieve groep van 1337 jongeren uit diezelfde leeftijdsgroep stellingen voor als: 'Ik wil later een uitdagende baan' of 'Cijfers vind ik niet belangrijk, zolang ik mijn diploma maar haal'. Op basis van alle uitkomsten ontstond een indeling in vier typen jongeren, die per groep verschillen in hun houding ten opzichte van excelleren in het onderwijs. Elke groep kun je typeren op basis van waarden- en normenpatronen die ze met elkaar delen.

Excellentiemodel

Dit model verdeelt alle Nederlandse jongeren tussen de 12 en 25 jaar in vier groepen op basis van hun waarden- en normenpatroon rondom uitblinken en presteren. De twee assen laten de belangrijkste waarden zien waarop we kunnen baseren hoe jongeren omgaan met uitblinken, namelijk intrinsieke prestatiemotivatie en sociale afremming. Om deze groepen te definiëren, zijn meer dan twintig waarden en onderstromen gebruikt.

Hoe ontdek je de talenten van kinderen en jongeren? Is talent aangeboren of kan iedereen leren om ergens heel goed in te worden? Hoe help je leerlingen om de talenten die ze hebben te ontwikkelen?

Na *Puberbrein Binnenstebuiten* gaan Yvonne van Sark en Huub Nelis op zoek naar de geheimen van talentontwikkeling. Dit boek is een zoektocht naar de manier waarop wij omgaan met talenten. Thuis, op school, en op een stageplek. Hoe werkt talentontwikkeling, hoe kan iemand zijn of haar potentieel echt leren benutten? En hoe zit dat als je niet zo goed bent op school, heb je dan andere talenten?

Je kunt je talenten op veel verschillende terreinen ontwikkelen: in wetenschap, sport, kunst, muziek en ondernemen, maar ook op sociaal, creatief of sociaal gebied. Daarmee zijn talenten meestal veel breder dan wat we op school aanspreken. Het onderwijs kijkt bovendien vaak naar wat kinderen nog niet goed kunnen. Maar wat zou er gebeuren als we beginnen bij wat iemand wél goed kan en meer aandacht geven aan wat iemand echt leuk vindt? Van de basisschool, de middelbare school tot het vervolgonderwijs zie je jongeren worstelen met vaste programma's en hun (onbewuste) zoektocht om daarbinnen hun talent kwijt te kunnen. Essentieel is dat we kinderen en jongeren stimuleren de potentie die ze hebben maximaal te ontwikkelen, voor hun eigen geluk, maar ook om hun talenten slim te gebruiken voor de maatschappij.

Talent Binnenstebuiten is een boek vol prikkelende verhalen, hardnekkige mythes en bewezen feiten over talentontwikkeling, geïllustreerd met vele concrete voorbeelden en interviews met topsporters, wetenschappers, docenten en natuurlijk met jongeren zelf.

- Bevat meer dan 100 concrete tips om jongeren te helpen hun potentieel te benutten.
- Geeft een scherp beeld van de huidige jongerenwereld.
- Van de auteurs van *Puberbrein Binnenstebuiten* en *Motivatie Binnenstebuiten*.
- Een praktisch boek voor ouders, docenten op alle niveaus, stagebegeleiders, leermeesters en managers.

Dit boek is een bewerkte versie van Over de Top, dat in 2012 verscheen en waarbij de focus meer lag op excelleren binnen verschillende opleidingsniveaus.

KOSMOS

www.kosmosuitgevers.nl

NUR 847

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

Over de auteurs

Huub Nelis en **Yvonne van Sark** stonden aan de wieg van Youngworks, het bureau dat al meer dan 18 jaar een autoriteit is op het gebied van jongerencultuur. Youngworks heeft jaarlijks contact met duizenden jongeren, volgt nauwgezet de jongerentrends, doet onderzoek en realiseert spraakmakende jongerenprojecten en reclamecampagnes.

Beide auteurs adviseren al meer dan 20 jaar overheden, bedrijven, onderwijsinstellingen en non-profitorganisaties over het bereiken van en communiceren met jongeren.

Huub en Yvonne geven lezingen en workshops en zijn betrokken bij veel vernieuwende jongerenprojecten.

fotografie: André Bakker

Huub studeerde geschiedenis en communicatiekunde en houdt zich o.a. bezig met motivatie, leerconcepten, onderwijsorganisatie, storytelling en jongeren & religie.

Yvonne studeerde politicologie en heeft jongeren door de jaren heen betrokken bij de meest uiteenlopende onderwerpen, variërend van leefstijl, gezondheid, duurzaamheid tot schooluitval.

De auteurs schreven samen ook de boeken *Puberbrein Binnenstebuiten* en *Motivatie Binnenstebuiten*.

www.youngworks.nl

www.puberbrein.nl

www.motivatiebinnenstebuiten.nl

twitter @YoungWorksNL

@YvonnevanSark

@HuubNelis